

HELE STUCKEN, KLUYTEN EN KRUISELGOED

door J. van der Meulen

Op 2 januari 1669 verschijnen voor notaris Jacobus Puffershouck de Goudse kleimeesters Jasper en Joost Vertoren, die hun deskundig oordeel geven over de inhoud van een ton pijpjaarde (1).

Van hun getuigenis wordt op verzoek van Jan Orter, pijpenmaker te Gorinchem, een officieel document opgemaakt. Volgens de verklaring van de gebroeders Vertoren wordt de pijpjaarde gemeten in door de staat geijkte tonnen, die tot "*negen duymen boven de kimme van de tonne....*" gevuld moeten zijn. Aangezien pijpjaarde uit onregelmatige brokken bestaat, is ook het minimale aantal stukken per ton vastgelegd. Behalve de kluiten en kruimels moeten minstens 23 stukken pijpjaarde in de ton aanwezig zijn.

Jan Orter had deze verklaring nodig voor zijn meningsverschil met zijn collega Jan Schenck. Deze had in opdracht van Jan pijpjaarde gekocht in Gouda. Bij aflevering blijkt Orter 60 "hele stukken" tekort te komen op een partij van 20 tonnen (2).

Uit het document dat in Gouda is opgemaakt (1) blijkt, dat de pijpjaarde gekocht was van de Keulse schipper Jan Claesz. en dat iedere ton inderdaad 23 stukken bevatte. Jan Schenck had van deze partij 100 tonnen gekocht, die na opnieuw te zijn gemeten met de schuit van Thonis Leendertsz. naar Gorinchem werden vervoerd. Volgens de kleimeesters is dus de juiste hoeveelheid aan Schenck geleverd. Deze heeft vermoedelijk uit iedere ton die voor Orter bestemd was, drie stukken klei gehaald. Jan Orter spant een proces aan om de ontbrekende pijpjaarde alsnog geleverd te krijgen. Helaas heeft zijn advocaat, procureur Brouwer, de zaak niet conform de ordonnantie op het voeren van processen aangespannen, waardoor de eis niet ontvankelijk wordt verklaard en Jan Orter met de "brokken" blijft zitten.

In andere akten (3) komt de achternaam van Jan Orter voor als: Arthur, Acter, Actere, Aerter, Erter, Erther.

BRONNEN

- 1 Streekarchief Gouda, Oud notarieel archief inv. nr. 369, fol. 3, 2 januari 1669.
- 2 Stadsarchief Gorinchem, Rechterlijke archieven, inv. nr. 319, blz. 3, 8 januari 1669.
- 3 J. van der Meulen, J.P. Brinkerink en P. von Hout. Tabakspijpennijverheid in Gorinchem. Pijpelogische Kring Nederland, Leiden, 1992, blz. 22.